

Després dels atacs terroristes de l'11 de setembre de 2001 als Estats Units, John Rizzo, de 66 anys, va ser el responsable d'aprovar les "tècniques d'interrogatori millorades" de l'Agència Central d'Intel·ligència, els mètodes de tortura altament controvertits que es van aplicar a sospitosos de terrorisme a Guantánamo i en *punts negres* durant la presidència de George W. Bush. Va treballar a la CIA de 1976 a 2009 i es va arribar a convertir en l'advocat principal de l'agència. Ha escrit sobre les seves experiències en un llibre publicat recentment, *Company Man: Thirty Years of Controversy and Crisis in the CIA* ("Un home d'empresa: Trenta anys de controvèrsia i crisi a la CIA").

Recentment, *Der Spiegel* va entrevistar Rizzo a Washington D.C. Quan els funcionaris li van presentar per primer cop la idea del *waterboarding*, Rizzo explica que ni tan sols sabia què era. Mirant enrere, explica que li va semblar un concepte "dur" i "brutal".

—Què li va passar pel cap quan, no fa gaire, el president Obama va dir: "Hem torturat gent"?

—Em va sorprendre que el president fes servir una paraula tan senzilla com *gent* per descriure uns assassins en massa d'americans. Pel que fa a l'ús pel president de la paraula *tortura* per definir el programa d'interrogatoris de la CIA, realment no em va sorprendre. Ha dit el mateix en nombroses ocasions des de la seva campanya de 2008. El que sí que em va sorprendre, en el bon sentit, és que Obama assenyalés que les persones que van concebre i dur a terme el programa just després de l'11 de setembre estaven sota una enorme pressió per protegir el país en uns moments de crisi nacional. Fins i tot ens va anomenar patriotes.

—Abans de la seva presidència, Obama no era vist com un polític de línia dura pel que fa a la seguretat nacional. Un dels seus primers actes com a president va ser anunciar, al gener de 2009, que volia tancar Guantánamo. Com van ser les primeres relacions d'Obama amb la CIA?

—Tots els presidents entrants, així com els seus assessors principals de seguretat nacional, reben informació de la CIA sobre totes les operacions

L'antic advocat de la CIA John Rizzo explica que el 'waterboarding' ('ofegament simulat') i d'altres 'mètodes d'interrogatori millorats' utilitzats pels Estats Units sobre sospitosos de terrorisme solien anar acompanyats de molts problemes. Ell, però, no es penedeix de la seva decisió d'aprovar aquestes mesures.

encobertes en curs. Jo hi era quan Obama va ser informat de les operacions vigents. Exceptuant el programa d'interrogatoris, va donar suport a totes les operacions i fins i tot va intensificar el programa general. De fet, per a mi va ser força sorprenent.

—Quin creu que va ser el motiu d'aquest canvi de pensament?

—Quan Obama va arribar a la Casa Blanca va passar revista a les operacions i va veure que totes eren eficaces i valuoses. Tots els presidents dels Estats Units ràpidament comencen a valorar

el fet de tenir la CIA a la seva disposició. La CIA informa directament el president i respon als seus desitjos. Fa el que fa en secret, sense debats polítics desagradables. En el cas d'Obama, crec que ho va reconèixer gairebé immediatament. Per exemple, l'atac a Abbottabad, Pakistan, contra Ossama bin Laden, va ser dirigit per la CIA i no per l'exèrcit. Això diu molt sobre la confiança que el president tenia en l'agència. Ara tenim un debat en curs sobre el programa de *drones* i sobre si s'hauria de traspasar als militars. Es pot veure que hi ha una certa reticència a fer-ho, ja no sols per part del govern d'Obama, sinó també del Congrés.

—Després dels atacs de l'11 de setembre de 2001, la Casa Blanca va autoritzar la CIA a “fer el que fos necessari”. Com a persona en actiu

en aquell moment, què creu que volia dir això?

—Aquesta frase caracteritza l'atmosfera i el consens del país. La prioritat absoluta, no només de la Casa Blanca sinó de tothom, era protegir la nació. Ens reuníem cada dia a les cinc de la tarda a la sala de conferències del director de la CIA a Langley i discutíem la situació. L'habitació, amb panells de fusta a les parets, recorda la manera com se la representa en diverses pel·lícules d'espies. Hi ha una taula gran, prou gran per tenir-hi unes 35 cadires al voltant. Aquí és on els principals líders de la CIA reunien informació, ja fos el grup que supervisava les operacions paramilitars a l'Afganistan, el grup de seguiment dels recursos financers o els experts en armes biològiques i químiques. Tots ells feien un resum cada nit. La nostra principal preocupació era una possible segona onada d'atacs després de l'11 de setembre.

—Pocs dies de l'11-S, també va escriure una llista de possibles accions encobertes. Què va suggerir?

—De fet, vaig escriure la primera llista el mateix dia 11, literalment dues hores després de l'atac. Com tothom, estava en estat de commoció i desconcert, però sabia que faríem uns contraatacs sense precedents en la meua carrera. Vaig anotar al meu bloc opcions possibles, incloent-hi operacions letals contra Al-Qaida, no només les cèl·lules d'Al-Qaida que van perpetrar l'atac del 9/11, sinó també aquelles que en planificarien de nous. La llista contenia, per primera vegada en la història de la CIA, un programa per detenir i interrogar alts dirigents d'Al-Qaida.

—Es podria descriure a vostè mateix com a l'artífex del programa de lliuraments a través del qual presumptes membres d'Al-Qaida van ser secretament segrestats i maltractats?

—Sens dubte vaig ser un dels impulsors del programa d'interrogatoris, encara que la idea no fos meua. Jo vaig ser l'artífex legal de la llista de tècniques proposada i vaig tenir un paper destacat en l'obtenció de l'aprovació legal per al seu ús.

—De qui va ser la idea?

—Del Centre Nacional Antiterrorista. Un dia van venir al meu despatx i em van enumerar totes les tècniques d'in-

terrogatori millorades. Mai havia abans no havia sentit a parlar del *waterboarding*, l'ofegament simulat. Algunes tècniques, com la del *waterboarding* i la de la privació del son...

—...que va mantenir alguns sospitosos de terrorisme de la CIA desperts durant més de set dies seguits...

—...em semblaven dures, fins i tot brutals. A la llista original de tècniques proposades n'hi havia una que encara era més esgarriosa que el *waterboarding*. No es va utilitzar mai.

—Quina tècnica era?

—No estic autoritzat per especificar-la, encara és secreta. No estava preparat quan la gent d'Antiterrorisme em va venir a veure, així que la meua primera reacció va ser quedar-me més aviat atordit pel que proposaven.

—Considerem que les tècniques d'interrogatori com el *waterboarding* són tortura. Vostè no?

—Fins a aquell punt de la meua carrera no estava al corrent de la llei contra la tortura dels EUA, així que no sabia fins on arribaven les línies legals.

—Però va aprovar les tècniques.

—No va ser fàcil. Jo era l'advocat en cap de la CIA. Hi havia construït la meua reputació i credibilitat. Quan la llista se'm va presentar, no eren més que idees que no havien sortit fora de la CIA. Estic segur que, si ho hagués volgut, els podria haver aturat abans que comencessin. Pel que fa al *waterboarding* i les tècniques més agressives, em semblaven clarament brutals. Havia estat prou temps a la CIA per saber quan una activitat proposada estava destinada a portar problemes a l'agència. Des del principi, aquesta proposta venia acompanyada de problemes seriosos.

—I per què no la va aturar?

—En aquells moments, a principis de 2002, acabàvem de capturar el nostre primer membre d'alt nivell d'Al-Qaida, Abu Zubaydah. Estava detingut en una presó secreta de nova construcció i els nostres experts estaven convençuts que tenia informació sobre un segon atac imminent. Si algú d'Al-Qaida en sabia res, havia de ser Abu Zubaydah.

—Com vau prendre finalment la decisió?

—Aquell dia vaig sortir del despatx i vaig començar a caminar al voltant de la seu de la CIA, fumant un cigar i demanant-me què havia de fer a continuació.

Una tanca de filferro de pues envolta una zona militar al bosc de Stare Kiejkuty, a Polònia, on la CIA dirigia una presó secreta.

Recordo clarament que vaig reproduir mentalment una possible situació que es produiria si aturés les propostes perquè eren massa brutals. Imaginem que s'hagués produït un segon atac terrorista els dies següents i, com a conseqüència, Abu Zubaydah digués alegrement als nostres interrogadors: "Sí, ho sabia tot, però no vau aconseguir fer-me parlar". Un altre cop hi hauria centenars, potser milers de nord-americans morts als carcers. I en les investigacions post-mortem, es descobriria que la CIA considerava fer servir aquestes tècniques, però eren massa reticents al risc d'aplicar-les i que jo era l'home que els havia aturat. No podria viure amb la possibilitat que això passés algun dia. Aleshores vaig decidir buscar consell legal del Departament de Justícia dels Estats Units sobre si les tècniques d'interrogatori previstes violaven la llei contra la tortura. Si el Departament de Justícia hagués arribat a la conclusió que aquestes tècniques constituïen tortura, no les hauríem dut a terme.

—Va ser en part responsable d'un programa que ha estat àmpliament vist a tot el món com a tortura. N'era conscient en aquell moment?

—Sí. Sabia que, en qualsevol cas, l'agència no en sortiria ben parada. Sobretot pensàvem que se'ns criticaria si les tècniques d'interrogatori no funcionaven. Aleshores podríem haver sentit acusacions com: "Això és tot el que vau fer? Per què no vau ser més agressius?".

—Una democràcia pot anar més lluny del que la CIA va anar? Hauríeu anat més enllà?

—És una pregunta interessant. Ningú no me l'havia feta encara. Atès l'ambient d'aquell moment, crec que hi havia una forta possibilitat que hauríem pogut sol·licitar l'aprovació per dur a terme tècniques encara més agressives.

—Es penedeix de les decisions que va prendre aleshores?

—Hi he pensat molt durant els anys posteriors. Amb aquest programa hem aconseguit dos resultats: no hi ha hagut un segon atac en territori americà i Bin Laden va ser assassinat. Asssegut aquí avui, dotze anys més tard, és molt temptador pensar que tot això hauria passat sense haver hagut de recórrer a aquestes tècniques d'interrogatori i tot el mal a la imatge dels Estats Units. Honestament, no puc dir que hauria pres decisions diferents de les que vaig prendre a principi de 2002.

—El programa també inclou presons en punts negres creades per la CIA.

—Això va ser una experiència completament nova per a nosaltres. On podríem construir una presó així? Certament, no podíem tenir una presó secreta dins dels Estats Units. Al principi es va pensar que formés part de la instal·lació de Guantánamo a Cuba, però el llavors secretari de Defensa, Donald Rumsfeld, s'hi va oposar. En aquells primers dies, recordo haver assistit a reunions on apareixien possibilitats com

ara mantenir els presoners en un vaixell a la deriva o en illes privades en llocs desolats de tot el món.

—Quins van ser els arguments per establir presons secretes a l'Europa de l'Est?

—La ubicació de les presons secretes continua sent una de les poques informacions confidencials sobre el programa, així que no puc entrar en detalls. Puc dir que el sistema penitenciari va estar en vigor durant prop de vuit anys i que els emplaçaments canviaven per raons de seguretat.

—La directiva presidencial amb la qual George W. Bush va permetre l'assassinat selectiu de presumptes terroristes va ser la més agressiva i arriscada de la història de la CIA. Què va passar amb aquesta directiva? S'ha revocat?

—Es va signar només uns dies després de l'11 de setembre i, fins on jo sé, encara està en vigor.

—En el seu llibre vostè descriu la vida quotidiana als serveis secrets com "fer tractes amb un dimoni." Què volia dir amb això?

—Una de les principals preguntes que s'ha de fer qualsevol servei d'intel·ligència que opera en una societat democràtica és fins a quin punt pot arribar per protegir el país, per protegir el seu poble? Fins a quin punt la CIA s'ha d'acostar a personatges clarament desagradables per tal de fer la seva feina? Fins a quin punt la CIA s'ha d'acostar a grups que fan mal o que planegen fer mal als Estats Units?

—Ha experimentat tots els grans escàndols dels últims 30 anys, des del cas Iran-Contra fins al del waterboarding. Diria vostè que actualment hi ha una millor supervisió i millors controls sobre la CIA?

—Cada gran escàndol va donar lloc a una investigació per part del Congrés o una comissió externa. Després dels escàndols hi va haver un període de retallades pressupostàries per a la CIA. Es van posar en marxa normes noves i es feien reformes, però la CIA podia continuar endavant. És una organització molt forta.

Holger Stark
© Der Spiegel

Traducció de Paula Arnas Antolín